

Vaas versierd met Bretoense taferelen (1886-'87), geëmailleerd steengoed met ingesneden versiering en hoogsel van goud, 29,5 cm hoog.

BIJ ONTSTENTENIS VAN EEN ECHT PARADIJS

PAUL GAUGUIN OPNIEUW IN BELGIË

CHRISTINE BUYLE

Honderd jaar geleden bracht Paul Gauguin (1848- 1903) zes dagen door in ons land. Hij bezocht onder meer Brugge, waar hij onder de indruk kwam van Memling. Zijn bezoek aan België was niet zomaar een toeristisch uitstapje. Gauguin wou de inhuldiging bijwonen van het eerste salon van *La Libre Esthétique*. Deze avant-garde kunstkring had dat jaar de fakkel

overgenomen van de groep *Les XX*, die in haar salons van 1889 en 1891 ook al met werk van Gauguin had uitgekapt.

De herdenkingstentoonstelling van het Musée d'Art Moderne et d'Art Contemporain de la Ville de Liège situeert Gauguins werk tegenover de toonaangevende tendensen van zijn tijd: impressionisme, neo-impressionisme, symbolisme en art nouveau. Men probeert ook een overzicht te geven van Gauguins oeuvre. Daarom vinden we op de tentoonstelling niet alleen kunstwerken uit Bretagne of Tahiti, maar ook doeken uit zijn vroege, dilettantische periode, en behalve olieverfschilderijen ook aquarellen, tekeningen, beeldhouwwerken, gravures en aardewerk. Zestig kunstwerken van de Franse kunstenaar in confrontatie met dertig werken van tijdgenoten, die evenals hijzelf aan de salons van *Les XX* en *La Libre Esthétique* deelnamen.

BURGERLIJK INTERMEZZO

Een donderslag bij heldere hemel: Gauguin, vijfendertig jaar, zegt zijn lucratieve baan op, zet zijn huwelijk en zijn luxeleventje op de helling, om zich voltijds aan kunst te wijden. Acht jaar

later neemt hij de boot naar Tahiti. Toegegeven, het exotisme is *en vogue* in de negentiende eeuw. Maar wie vestigt zich nu louter wegens zijn kunst op een ver droomeiland?

Gauguins beslissing viel niet geheel uit de lucht. Zijn liefde voor andere culturen werd hem als het ware ingelepeld. Hij bracht zijn kleutertijd door in Peru; zijn ouders waren daar door politieke omstandigheden terechtgekomen. Gauguins grootoom verzamelde precolumbiaanse kunst. Toen de jongen zeven was en naar Frankrijk terugkeerde, sprak hij enkel Spaans.

Gauguin zou zich nooit meer kunnen onttrekken aan de roep van verre horizons. Als tienermatroos koos hij het ruime sop en belandde opnieuw in Peru, maar ook op Tahiti. Daarna zag het er naar uit dat Gauguin zich eindelijk zou nestelen in Parijs. Samen met de Deense gouvernante Mette kreeg hij vijf kinderen. Dankzij Gauguins winstgevende baan aan de Parijse beurs kon het gezin er een comfortabele levensstandaard op na houden. Zijn vrije tijd besteedde Gauguin aan de kunst. Hij schilderde impressionistisch en hieuw uit wit marmer academische bustes van zijn vrouw en kinderen. Zijn uitgesproken burgerlijke smaak leidde hem ook bij de samenstelling van een kunstverzameling.

Hij bezat werk van Cézanne, Manet, Pissaro, Renoir, Sisley, Guillaumin, Jongkind en Daumier. Zijn conformistische levenswijze was zo precair, dat ze bij de minste crisis wel moest in duigen vallen. De beurscrash van 1882 leidde tot Gauguins noodgedwongen ontslag. Hij zag zijn kans schoon om zich volledig aan de kunst te wijden, maar zo had zijn vrouw het niet begrepen. Zij liet hem in de steek. In een mum van tijd was Gauguin alles kwijt: baan, gezin, geld.

PARADIJS

De plotse ommezwaai in zijn stijl is eigenlijk een reactie tegen de burgerlijke smaak, waarvan hij zich geheel wou distantiëren. Hij verhuisde naar Bretagne, deels wegens geldgebrek, deels omdat hij zich aangetrokken voelde door het 'primitieve en ongerepte karakter' van dit gebied. Toen hij in 1891 naar Tahiti voer, hoopte hij er een nog groter primitivisme en een authentieke volkskunst aan te treffen. Reisverhalen uit de achttiende en het begin van de negentiende eeuw spiegelde Tahiti voor als het aards paradijs. Jean-Jacques Rousseau liet zijn Émile als een edele wilde op de Markiezen-eilanden opgroeien. Maar Gauguin trof een door kolonisatie ontworpen samenleving aan. De primitieve kunst was door de missionarissen systematisch vernietigd omdat ze te duidelijke reminiscenties bevatte aan

afgoderij. De non-conformist Gauguin sprong in de bres voor de autochtone bevolking en kreeg het vaak aan de stok met het koloniale bestuur en de Kerk.

Bij gebrek aan een echt aards paradijs creëerde Gauguin zijn eigen, gedroomde Eden. Hij penseelde het in grote, kleurrijke en duidelijk afgelijnde vlakken op doek. Zijn iconografie is een eclectisch amalgaam van lokale mythen, exotisme en katholicisme. De kennis ervan achtte hij niet onontbeerlijk voor de receptie van zijn werk. Toen hij echter merkte dat het publiek zijn kunst te hermetisch vond, schreef hij *Noa-Noa* (Het geurige Tahiti), waarin hij zijn op Tahitiaanse leest geschoeid, exotisch wereldbeeld uit de doeken deed. Het hedendaagse publiek, allang vertrouwd met fauvisme, kan Gauguin inmiddels ook zonder iconografische duiding aan.